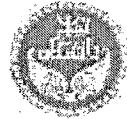

لهم انت معلم

TRAL.C

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

حقوق جزا و جرم شناسی

موضوع

تأثیر عوامل اجتماعی (خانواده، اولیاء مدرسه و گروه دوستان)
بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز

استاد راهنما

جناب آقای دکتر فیروز محمودی جانکی

استاد مشاور

سرکار خانم دکتر شهلا معظمی

۱۳۸۸/۱۰/۷

نگارش

رحمان شهبازی

دست امداد مددکن صنیع زاد

تحمیل کار

شهریور ۱۳۸۸

۱۲۸۱۰۴

جمهوری اسلامی ایران
دانشگاه تهران

شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....

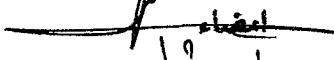
اداره کل تحصیلات تکمیلی

پاسخه ۷۶۸۱

تعهد نامه احیائیت اثر

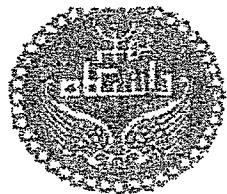
اینجانب ..... متعیند می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه / رساله حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مأخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه / رساله قبل از احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (دو هر زمان) مدرک تحصیل. صادر شد. ... توسط دانشگاه از اعتیار ساقط خواهد شد.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پردیس / دانشکده / مرکز دانشگاه تهران می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو

 امضاء
 دهان سهیازی

آدرس : خیابان للهاب لول خیابان فخر رازی - پلاک ۵ کد پستی : ۱۳۰ ۶۵/۹۶۸
 تلفن : ۶۶۹۷۳۱۴

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

گروه آموزشی حقوق جزا و جرم شناسی

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد: رحمن شهبازی

گرایش:

در رشته: حقوق جزا و جرم شناسی

با عنوان: تاثیر غوامات اجتماعی (خانواده، اولیاء مدرسه و گروه دوستان) بر بیزهکاری نوجوانان شهر تبریز

را در تاریخ: ۱۳۸۸/۷/۷

به حروف	به عدد
فیروزه هم	۱۹

با نمره نهایی:

ارزیابی نمود.

علی

با درجه

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	اضاء
۱	استاد راهنمای دوم (حسب مورد): استاد راهنمای دوم	دکتر فیروز محمودی جانکی	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر شهلا معظمی	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳	استاد داور (با استاد مشاور دوم)	دکتر بهمودرث بشیریه	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۴	استاد داور (خارجی)		دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۵	نایانده کیته تحصیلات تکیلی گروه آموزشی:	دکتر سیده محمد حسینی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر: این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین جلسه پایان نامه درج می گردد.

تقدیم به:

پدرم

به خاطر زحمات و تلاش هایش

و مادرم

که با تن رنجورش هرگز نیاسود مگر آنگاه که عارفانه
سر بر تیره خاک نهاد.

و با تقدیم به:

همسر و خانواده عزیزم که همواره در تمامی مراحل زندگی
یاری رسان و مشوق من بوده اند.

چکیده:

بررسی تأثیر عوامل اجتماعی (خانواده، اولیاء مدرسه و گروه دوستان) بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز و آشنایی با ویژگی های رفتاری تأثیرگذار هر یک از سه متغیر یاد شده هدف اصلی این پژوهش را تشکیل می دهد.

پس از بررسی نظریه های جرم شناسی، نظریه جرم شناسان یادگیری اجتماعی و کترول اجتماعی به عنوان چارچوب نظری پژوهش انتخاب گردید که با استفاده از نظریات یاد شده سؤال ها، فرضیه ها و پرسشنامه پژوهش تدوین گردید.

به منظور آزمون فرضیه ها تمامی نوجوانان بزهکار پسر که دوران محکومیت خود را در کانون اصلاح و تربیت شهر تبریز می گذرانند و بین ۱۵ تا ۱۸ سال سن داشتند انتخاب گردید. همچنین به منظور مقایسه نتایج، تعداد ۱۹۴ نفر از دانش آموزان پسر غیر بزهکار سطح دبیرستان های شهر تبریز به صورت تصادفی انتخاب و با استفاده از ابزار پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که :

- گروه دوستان بیشترین تأثیر را در مقایسه با عامل خانواده و اولیاء مدرسه بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز داشته است.
- عدم نظارت و رسیدگی والدین بیشترین تأثیر را در بین متغیرهای تأثیرگذار عامل خانواده بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز داشته است.
- تمایل به الگوبرداری از رفتار ناشایست اولیاء مدرسه بیشترین تأثیر را در بین متغیرهای تأثیرگذار عامل اولیاء مدرسه بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز داشته است.
- گذراندن اوقات با دوستان بزهکار بیشترین تأثیر را از بین متغیرهای تأثیرگذار عامل گروه دوستان بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز داشته است.

در پایان با توجه به فرضیه ها و نتایج حاصل از پژوهش، پیشنهاداتی در سطح آکادمیک، اجرایی، خانواده، اولیاء مدرسه و گروه دوستان ارائه شده است.

تشکر و قدردانی:

سپاس و ستایش خداوند منان را که در کنار نعمت های بزرگ خود توفیق فراگیری علم را به من عطا فرمود و مرا یاری نمود تا این رساله را به پایان برسانم.

بدون شک انجام مراحل مختلف این رساله بدون یاری استاد بزرگوار میسر نبود. بر خود لازم می دانم از استاد ارجمند جناب آقای دکتر فیروز محمودی که زحمت راهنمایی این رساله را پذیرفته و همواره مرا از راهنمایی های ارزشمند خویش بهره مند ساخته اند صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از سرکار خانم دکتر شهلا معظمی به عنوان استاد مشاور اینجانب که در انجام رساله از راهنمایی های ارزنده شان بهره مند گردیده ام کمال تشکر را می نمایم. از استاد محترم جناب آقای دکتر تهمورث بشیریه که زحمت مطالعه و داوری این رساله را متحمل شده اند سپاسگزاری می نمایم.

همچنین از خدمات خانم محبوبه قربانی کارشناس ارشد آمار اقتصادی و اجتماعی در ارائه مشاوره آماری رساله و نیز از تمام کسانی که به اتحاء مختلف مرا در به ثمر رساندن این رساله یاری نمودند سپاسگزاری می نمایم.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۴	● کلیات و روش پژوهش
۴	الف- تعریف مسأله
۴	ب- اهداف پژوهش
۴	پ- سؤالات پژوهش
۰	ت- فرضیات پژوهش
۰	ث- ضرورت اجرای پژوهش
۵	ج- روش ها و فنون اجرایی پژوهش
۶	۱- روش استنادی
۶	۲- روش پیمایشی یا زمینه بابی
۷	۳- علی- مقایسه ای
۷	۴- پرسشنامه
۷	۵- روش‌های آماری مورد استفاده در پژوهش
۹	ج- تحديد موضوع
۹	ح- سوابق پژوهش
۱۰	خ- میدان پژوهش
۱۱	د- مشکلات پژوهش
۱۲	● فصل اول : مباحث نظری
۱۳	گفتار اول : چارچوب نظری پژوهش
۱۴	الف- نظریه معاشرت ترجیحی
۱۶	ب- نظریه های کنترل اجتماعی
۱۹	گفتار دوم: اهمیت بزهکاری نوجوانان و تأثیر عوامل اجتماعی در بروز آن
۱۹	الف- اهمیت ، قلمرو و عوامل مؤثر در بروز بزهکاری نوجوانان
۱۹	۱- اهمیت بزهکاری نوجوانان
۱۹	۲- قلمرو بزهکاری نوجوانان
۲۰	۳- عوامل مؤثر در بروز بزهکاری نوجوانان
۲۰	ب- تأثیر اجتماع در بروز بزهکاری نوجوانان
۲۰	۱- نقش اجتماع و عوامل اجتماعی در بزهکاری نوجوانان
۲۲	۲- مسئولیت نوجوانان در مقابل اجتماع

گفتار سوم: جامعه آماری و ویژگی های فردی افراد جامعه ..... الف- جامعه آماری ..... ۱- حجم نمونه آماری ..... ۲- روش نمونه گیری ..... ب- ویژگی های فردی (بزهکاران- غیر بزهکاران) ..... ۱- ویژگی های فردی مشترک ..... ۱-۱- سن ..... ۱-۲- میزان تحصیلات ..... ۲- ویژگی های خاص بزهکاران ..... ۱-۲- نوع جرم ارتکابی ..... ۲-۲- تکرار جرم ..... ۳-۲- تکرار جرم و سن ..... ۴-۲- تعداد شرکاء ..... ● فصل دوم: سنجش تأثیر خانواده بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز ..... گفتار اول: نقش و تأثیر خانواده در بزهکاری نوجوانان ..... الف: بررسی مفهوم و نقش خانواده در بزهکاری نوجوانان ..... ۱- خانواده از دیدگاه جامعه شناسان ..... ۲- خانواده از دیدگاه حقوقدانان ..... ب- اهمیت خانواده در بزهکاری نوجوانان ..... گفتار دوم: وضعیت رفتار و ویژگی های خانوادگی ..... الف- وضعیت اشتغال پدر ..... ب- سطح تحصیلات والدین ..... ۱- سطح تحصیلات پدر ..... ۲- سطح تحصیلات مادر ..... پ- میزان درآمد پدر ..... گفتار سوم: گسیختگی کانون خانواده و رابطه آن با بزهکاری نوجوانان ..... الف- زندگی والدین با یکدیگر ..... ب- ازدواج مجدد والدین ..... ۱- ازدواج پدر ..... ۲- داشتن نامادری ..... ۳- داشتن ناپدری ..... پ- نحوه رفتار والدین با یکدیگر	۲۲ ..... ۲۲ ..... ۲۳ ..... ۲۴ ..... ۲۶ ..... ۲۶ ..... ۲۶ ..... ۲۷ ..... ۲۹ ..... ۲۹ ..... ۳۰ ..... ۳۲ ..... ۳۳ ..... ۳۴ ..... ۳۵ ..... ۳۵ ..... ۳۵ ..... ۳۶ ..... ۳۷ ..... ۳۹ ..... ۳۹ ..... ۴۰ ..... ۴۰ ..... ۴۲ ..... ۴۳ ..... ۴۵ ..... ۴۶ ..... ۴۹ ..... ۴۹ ..... ۵۰ ..... ۵۱ ..... ۵۲ ..... ۲۲ ..... ۱- حجم نمونه آماری ..... ۲- روش نمونه گیری ..... ب- ویژگی های فردی (بزهکاران- غیر بزهکاران) ..... ۱- ویژگی های فردی مشترک ..... ۱-۱- سن ..... ۱-۲- میزان تحصیلات ..... ۲- ویژگی های خاص بزهکاران ..... ۱-۲- نوع جرم ارتکابی ..... ۲-۲- تکرار جرم ..... ۳-۲- تکرار جرم و سن ..... ۴-۲- تعداد شرکاء ..... ● فصل دوم: سنجش تأثیر خانواده بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز ..... گفتار اول: نقش و تأثیر خانواده در بزهکاری نوجوانان ..... الف: بررسی مفهوم و نقش خانواده در بزهکاری نوجوانان ..... ۱- خانواده از دیدگاه جامعه شناسان ..... ۲- خانواده از دیدگاه حقوقدانان ..... ب- اهمیت خانواده در بزهکاری نوجوانان ..... گفتار دوم: وضعیت رفتار و ویژگی های خانوادگی ..... الف- وضعیت اشتغال پدر ..... ب- سطح تحصیلات والدین ..... ۱- سطح تحصیلات پدر ..... ۲- سطح تحصیلات مادر ..... پ- میزان درآمد پدر ..... گفتار سوم: گسیختگی کانون خانواده و رابطه آن با بزهکاری نوجوانان ..... الف- زندگی والدین با یکدیگر ..... ب- ازدواج مجدد والدین ..... ۱- ازدواج پدر ..... ۲- داشتن نامادری ..... ۳- داشتن ناپدری ..... پ- نحوه رفتار والدین با یکدیگر .....
---	--

گفتار چهارم: نابسامانی های موجود در خانواده	۵۴
الف- رابطه والدین با فرزندان.....	۵۴
۱- نوع رابطه والدین با فرزندان	۵۴
۱-۱- رابطه پدر با فرزند.....	۵۴
۱-۲ رابطه مادر با فرزند.....	۵۷
۲- رفتار مطابق با انتظار والدین.....	۶۰
۳- خجالت از والدین.....	۶۱
۴- طرح مشکلات با والدین.....	۶۳
۵- درک فرزندان توسط والدین.....	۶۶
۶- دخالت والدین در امور خصوصی فرزندان.....	۶۷
۷- تمایل به تقلید از رفتار والدین	۶۹
ب - تعیض در خانواده	۷۰
پ - بزهکاری والدین	۷۲
۱- اعتیاد والدین.....	۷۲
۱-۱- اعتیاد پدر.....	۷۲
۱-۲: اعتیاد مادر.....	۷۳
۲- حبس والدین	۷۴
۲-۱- حبس پدر	۷۴
۲-۲ - حبس مادر	۷۶
گفتار پنجم: نظارت و رسیدگی والدین	۷۷
الف- حضور پدر در منزل	۷۷
ب- اشتغال مادر.....	۷۸
پ- میزان توجه و رسیدگی به مشکلات فرزندان.....	۷۹
۱- میزان توجه و رسیدگی به مشکلات جسمی و بیماری نوجوانان	۸۰
۲- رسیدگی به مشکلات مالی نوجوانان.....	۸۱
۳- رسیدگی به مشکلات عاطفی نوجوانان.....	۸۳
ت- میزان اطلاع والدین از روابط فرزندان با دوستانشان.....	۸۴
ث - نحوه برخورد والدین با فرزندان در صورت انجام عمل خلاف	۸۶
ج- پیگیری والدین جهت اصلاح رفتار فرزندان.....	۸۷
● فصل سوم: سنجهش تأثیر اولیاء مدرسه بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز	۸۹
گفتار اول: نقش و تأثیر مدرسه بر بزهکاری نوجوانان	۹۰
گفتار دوم: کثرویهای تحصیلی نوجوانان	۹۱

الف- فرار از مدرسه	۹۱
ب- ترک تحصیل	۹۲
پ- غیبت از مدرسه	۹۰
گفتار سوم: نظارت و رسیدگی اولیاء مدرسه	۹۶
الف- انجام تکالیف درسی	۹۶
ب- راهنمایی اولیاء مدرسه	۹۹
پ- پیگیری غیبت دانش آموزان توسط اولیاء مدرسه	۱۰۰
گفتار چهارم: تبعیض توسط اولیاء مدرسه	۱۰۲
گفتار پنجم: تشویق و تنبیه توسط اولیاء مدرسه	۱۰۳
الف- تنبیه توسط اولیاء مدرسه	۱۰۳
ب- تشویق توسط اولیاء مدرسه	۱۰۷
گفتار ششم: تحقیر توسط اولیاء مدرسه	۱۰۸
الف- سرزنش توسط اولیاء مدرسه	۱۰۸
ب- احساس سرخوردگی ناشی از انجام ندادن تکالیف درسی	۱۱۰
پ- توهین توسط اولیاء مدرسه	۱۱۱
ت- در نظر گرفتن خصوصیات جسمانی و روانی دانش آموزان توسط اولیاء مدرسه	۱۱۳
گفتار هفتم: صمیمیت با اولیاء مدرسه	۱۱۴
الف- مشورت با اولیاء مدرسه	۱۱۴
ب- درک مشکلات دانش آموزان	۱۱۶
پ- مهم بودن نظر اولیاء مدرسه و ارزش گذاری به نظرات اولیاء مدرسه توسط دانش آموزان	۱۱۷
ت- اطلاع اولیاء مدرسه از مشکلات خانوادگی نوجوانان	۱۱۹
ث- تلاش اولیاء مدرسه در جهت حل مشکلات خانوادگی و شخصی نوجوانان	۱۲۰
گفتار هشتم: تمایل به الگو برداری از رفتار اولیاء مدرسه	۱۲۲
الف- تمایل به الگو برداری از رفتار ناشایست اولیاء مدرسه	۱۲۲
ب- الگو برداری از رفتار شایسته	۱۲۴
● فصل چهارم: سنجش تأثیر گروه دوستان بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز	۱۲۶
گفتار اول: نقش و اهمیت گروه دوستان در بزهکاری نوجوانان	۱۲۷
گفتار دوم: ویژگی های گروه دوستان نوجوانان	۱۲۸
الف- داشتن دوستان کجرو	۱۲۹
ب- دوستان دستگیر شده توسط کلاتری	۱۳۳
گفتار سوم: میزان صمیمیت با دوستان	۱۳۴
الف- طرح مشکلات با دوستان	۱۳۴

۱۳۴.....	۱- طرح مشکلات با دوستان بزهکار...
۱۳۶.....	۲- طرح مشکلات با دوستان غیربزهکار .....
۱۳۸.....	ب- دلیل طرح مشکلات با دوستان .....
۱۴۰.....	پ- اهمیت دادن به نظر دوستان .....
۱۴۱.....	گفتار چهارم: معاشرت با دوستان .....
۱۴۱.....	الف- گذراندن اوقات .....
۱۴۱.....	۱- گذراندن اوقات با دوستان بزهکار.....
۱۴۳.....	۲- گذراندن اوقات با دوستان غیربزهکار.....
۱۴۵.....	ب- پیشنهاد مشارکت در بزهکاری.....
۱۴۶.....	پ- مشاهده رفتار بزهکارانه دوستان.....
۱۴۸.....	ت- مسائل مورد مباحثه با دوستان .....
۱۵۰.....	گفتار پنجم: تمایل به الگو برداری از دوستان .....
۱۵۰.....	الف- تمایل به انجام کارهای خلاف قانون (مشابهت با دوستان بزهکار).....
۱۵۲.....	ب- تمایل به انجام کارهای نیک (مشابهت با دوستان غیربزهکار) .....
۱۵۴.....	گفتار ششم: تعهد دوستان .....
۱۵۶.....	الف- ممانعت دوستان از ارتکاب جرم .....
۱۵۸.....	ب- احترام دوستان به ارزش ها و قوانین .....
۱۵۸.....	گفتار هفتم: گروه مرجع نوجوانان .....
۱۶۰.....	الف- گروه مرجع در حل مشکلات.....
۱۶۰.....	ب- گروه مرجع در الگو برداری .....
۱۶۲.....	● فصل پنجم: آزمون فرضیه ها، نتایج و ارائه پیشنهادها
۱۶۳.....	گفتار اول: آزمون فرضیه ها و پاسخ به سوالات اساسی پژوهش: .....
۱۷۰.....	گفتار دوم: نتایج پژوهش .....
۱۸۴.....	گفتار سوم: ارائه پیشنهادها .....
۱۸۹.....	کتاب شناسی .....
	ضمائم .....
	پرسشنامه نوجوانان غیربزهکار .....
	پرسشنامه نوجوانان بزهکار .....

فهرست جداول

جدول شماره ۱-۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و سن.....	۲۶
جدول شماره ۱-۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان تحصیلات.....	۲۷
جدول شماره ۳-۱: توزیع فراوانی نوع جرم ارتکابی نوجوانان بزهکار.....	۲۹
جدول شماره ۱-۴: توزیع فراوانی تکرار جرم در بین نوجوانان بزهکار.....	۳۰
جدول شماره ۱-۵: توزیع فراوانی بزهکاران مورد مطالعه بر حسب تکرار جرم و سن.....	۳۲
جدول شماره ۱-۶: توزیع فراوانی تعداد شرکاء نوجوانان بزهکار در ارتکاب جرم.....	۳۳
جدول شماره ۱-۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و اشتغال پدر.....	۳۹
جدول شماره ۲-۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و سطح تحصیلات پدر.....	۴۰
جدول شماره ۳-۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و سطح تحصیلات مادر.....	۴۲
جدول شماره ۲-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان درآمد پدر.....	۴۳
جدول شماره ۲-۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و زندگی والدین با هم.....	۴۶
جدول شماره ۲-۶: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار علت با هم زندگی نکردن والدین با یکدیگر.....	۴۷
جدول شماره ۲-۷: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و ازدواج مجدد پدر.....	۴۹
جدول شماره ۲-۸: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و داشتن نامادری.....	۵۰
جدول شماره ۲-۹: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و داشتن ناپدری.....	۵۱
جدول شماره ۲-۱۰: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و نحوه رفتار والدین با یکدیگر.....	۵۲
جدول شماره ۲-۱۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و نوع رابطه پدر با فرزند.....	۵۴
جدول شماره ۲-۱۲: توزیع فراوانی رابطه پدر با فرزند در صورت عدم رابطه صمیمانه.....	۵۵
جدول شماره ۲-۱۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و نوع رابطه مادر با فرزند.....	۵۷
جدول شماره ۲-۱۴: توزیع فراوانی رابطه مادر با فرزند در صورت عدم رابطه صمیمانه.....	۵۸
جدول شماره ۲-۱۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب رفتار ^{اطلاقی} انتظار والدین.....	۶۰
جدول شماره ۲-۱۶: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و خجالت کشیدن از والدین در هنگام ارتکاب رفتار ناسالم.....	۶۱
جدول شماره ۲-۱۷: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و طرح مشکلات با والدین.....	۶۳
جدول شماره ۲-۱۸: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و طرح مشکلات با هر یک والدین.....	۶۴

جدول شماره ۲-۱۹: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و درک فرزندان توسط والدین	۶۶
جدول شماره ۲-۲۰: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان دخالت والدین در امور خصوصی فرزندان	۶۷
جدول شماره ۲-۲۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تمایل به تقليید از رفتار والدین	۶۹
جدول شماره ۲-۲۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تبعیض بین فرزندان	۷۰
جدول شماره ۲-۲۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و اعتیاد پدر به مواد مخدر و الکل	۷۲
جدول شماره ۲-۲۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و اعتیاد مادر	۷۳
جدول شماره ۲-۲۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و سابقه حبس پدر	۷۴
جدول شماره ۲-۲۶: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و سابقه حبس مادر	۷۶
جدول شماره ۲-۲۷: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و عدم حضور شبانه پدر در منزل	۷۷
جدول شماره ۲-۲۸: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و اشتغال مادر بیرون از منزل	۷۸
جدول شماره ۲-۲۹: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان توجه و رسیدگی والدین به مشکلات جسمی و بیماری نوجوانان	۸۰
جدول شماره ۲-۳۰: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان توجه و رسیدگی والدین به مشکلات مالی فرزندان	۸۱
جدول شماره ۲-۳۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان توجه و رسیدگی والدین به مشکلات عاطفی نوجوانان	۸۳
جدول شماره ۲-۳۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان اطلاع والدین از روابط فرزندان با دوستانشان	۸۴
جدول شماره ۲-۳۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و نحوه برخورد والدین با فرزندان در صورت انجام عمل خلاف	۸۶
جدول شماره ۲-۳۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و پیگیری والدین جهت اصلاح رفتار فرزندان	۸۷
جدول شماره ۳-۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و فرار از مدرسه	۹۱
جدول شماره ۳-۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و ترک تحصیل	۹۲
جدول شماره ۳-۳: علت ترک تحصیل	۹۳

جدول شماره ۳-۴ : توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و غیبت از مدرسه	۹۵
جدول شماره ۳-۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و انجام تکالیف درسی	۹۶
جدول شماره ۳-۶ : توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و نوع برخورد اولیاء مدرسه در صورت عدم انجام تکالیف درسی	۹۷
جدول شماره ۳-۷ : توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان راهنمایی اولیاء مدرسه	۹۹
جدول شماره ۳-۸ : توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و پیگیری غیبت دانش آموزان توسط اولیاء مدرسه	۱۰۰
جدول شماره ۳-۹ : توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تبعیض توسط اولیاء مدرسه	۱۰۲
جدول شماره ۳-۱۰: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تنبیه توسط اولیاء مدرسه	۱۰۳
جدول شماره ۳-۱۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و علت تنبیه توسط اولیاء مدرسه	۱۰۵
جدول شماره ۳-۱۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تشویق توسط اولیاء مدرسه	۱۰۶
جدول شماره ۳-۱۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و سرزنش توسط اولیاء مدرسه	۱۰۸
جدول شماره ۳-۱۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و احساس سرخوردگی ناشی از انجام ندادن تکالیف درسی	۱۱۰
جدول شماره ۳-۱۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و توهین توسط اولیاء مدرسه	۱۱۱
جدول شماره ۳-۱۶: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و در نظر گرفتن خصوصیات جسمانی و روانی دانش آموزان توسط اولیاء مدرسه	۱۱۳
جدول شماره ۳-۱۷: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و مشورت با اولیاء مدرسه	۱۱۴
جدول شماره ۳-۱۸: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و توانایی درک مشکلات شخصی دانش آموزان توسط اولیاء مدرسه	۱۱۶
جدول شماره ۳-۱۹: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و مهم بودن نظر اولیاء مدرسه برای دانش آموزان	۱۱۷
جدول شماره ۳-۲۰: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و اطلاع اولیاء مدرسه از مشکلات خانوادگی نوجوانان	۱۱۹

جدول شماره ۲۱-۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و میزان تلاش اولیاء مدرسه در جهت حل مشکلات خانوادگی و شخصی نوجوانان ۱۲۰
جدول شماره ۲۲-۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تمایل به الگو برداری از رفتار ناشایسته اولیاء مدرسه ۱۲۲
جدول شماره ۲۳-۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و الگو برداری از رفتار شایسته اولیاء مدرسه ۱۲۴
جدول شماره ۱-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و داشتن دوستان خلاف کار ۱۲۹
جدول شماره ۲-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تعدا دوستان کجرو ۱۳۱
جدول شماره ۳-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تعداد دوستان دستگیر شده توسط کلانتری ۱۳۳
جدول شماره ۴-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و طرح مشکلات با دوستان بزهکار ۱۳۴
جدول شماره ۴-۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و طرح مشکلات با دوستان سالم ۱۳۶
جدول شماره ۴-۶: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و دلیل مطرح کردن مشکلات با دوستان ۱۳۸
جدول شماره ۴-۷: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و اهمیت دادن به نظر دوستان ۱۴۰
جدول شماره ۴-۸: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و گذراندن اوقات با دوستان بزهکار ۱۴۱
جدول شماره ۴-۹: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و گذراندن اوقات با دوستان سالم ۱۴۳
جدول شماره ۴-۱۰: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و پیشنهاد مشارکت در بزهکاری ۱۴۵
جدول شماره ۴-۱۱: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و مشاهده رفتار بزهکارانه دوستان ۱۴۶
جدول شماره ۴-۱۲: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و مسائل مباحثه با دوستان ۱۴۸
جدول شماره ۴-۱۳: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تمایل به انجام کارهای خلاف قانون ۱۵۰
جدول شماره ۴-۱۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و تمایل به انجام کارهای نیک ۱۵۲
جدول شماره ۴-۱۵: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و ممانعت دوستان از ارتکاب جرم ۱۵۴

جدول شماره ۱۶-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و احترام دوستان به ارزش ها و قوانین ۱۵۶
جدول شماره ۱۷-۴: توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و گروه مرجع در حل مشکلات ۱۵۸
جدول شماره ۱۸-۴ : توزیع فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر حسب وضعیت رفتار و گروه مرجع در الگو برداری ۱۶۰
جدول شماره ۱-۵: متغیرهای تأثیرگذار عامل خانواده، اولیاء مدرسه و گروه دوستان بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز ۱۶۴
جدول شماره ۲-۵ : متغیرهای تأثیرگذار عامل خانواده بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز..... ۱۶۷
جدول شماره ۳-۵ : متغیرهای تأثیرگذار عامل اولیاء مدرسه بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز ۱۶۸
جدول شماره ۴-۵ : متغیرهای تأثیرگذار عامل گروه دوستان بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز ۱۶۹

نوجوانی دوره‌ای از رشد آدمی است که با تغییر و تحول در زمینه‌های مختلفی همراه است. نوجوان نه تنها از نظر جسمانی و بیولوژیکی بلکه از نظر اجتماعی، شناختی، اخلاقی و رفتاری نیز در روابط اجتماعی با دیگران تحول می‌یابد. در دوره نوجوانی فرد دارای وظایف اجتماعی گوناگونی است که با انجام این وظایف به مرحله بزرگسالی انتقال می‌یابد از جمله این وظایف آماده شدن برای کسب استقلال از والدین، قرار گرفتن در چرخه اقتصادی و یادگیری مجموعه‌ای از ارزشها و رفتارها و هنجارها می‌باشد. بنابراین دوره نوجوانی دوره‌ای است که فرد خود را برای پذیرفتن برخی نقش‌های اجتماعی متناسب با تحول رشد خود آماده می‌نماید. برای نیل به این هدف (اجتماع پذیری) یکی از وظایف عمدۀ نوجوانی در ارتباط با روابط اجتماعی خود با جامعه و گروههای اجتماعی، همنوایی با هنجارهای اجتماعی و حفظ و حراست و اطاعت از نظام ارزشی جامعه می‌باشد. با توجه به تحولات زیادی که در این مرحله رخ می‌دهد و توانایی‌ها و فرصت‌هایی که نوجوانان در این زمان پیدا می‌کند. شاید برای نوجوان نقض هنجارهای مورد پذیرش جامعه که با قانون جزا حمایت می‌شود زیاد مهم نباشد ولی این موضوع برای جامعه کاملاً غیر عادی می‌باشد. بر همین اساس امروزه در کلیه کشورهای جهان اعم از توسعه یافته یا جهان سومی موضوع بزهکاری نوجوانان بصورت یک مسئله حاد علمی و تربیتی درآمده است و در حقیقت یکی از معضلات اجتماعی عصر حاضر به شمار می‌رود که توجه متخصصان علوم اجتماعی را به خود جلب کرده است.

ازدیاد بزهکاری نوجوانان در جامعه کنونی ناشی از عوامل متعدد بسیاری است و رویداد واحدی را نمی‌توان یافت که منجر به بروز این پدیده گردد. در این میان عواملی چون از هم گسیختگی خانواده، عدم نظارت والدین، فقر، عدم تامین نیازهای عاطفی نوجوانان از سوی والدین، فقر فرهنگی، نوع آموزش، محله زندگی، معاشرت با افراد بزهکار و... از جمله عوامل موثر در افزایش بزهکاری نوجوانان می‌باشد. به دلیل تعدد عوامل بزهکاری می‌باشد که بزهکاری را "مرحله نهایی فرایندی می‌نامند که مراحل اولیه آن در خانواده شکل می‌گیرد و سپس در اجتماعات بیرون از خانه تقویت می‌شود و تا آنگاه که به نقض هنجارهای جامعه که دارای ضمانت اجراء‌های قانونی هستند متهمی می‌گردد"^۱

اهمیت بزهکاری نوجوانان و پژوهش در خصوص آن ناشی از افزایش و ازدیاد جرایم آنان می‌باشد و آن ارتکاب بزهکاری در یک حد معمول و عادی در میان نوجوانان یک مسئله بعنوان اجتماعی محسوب نمی‌شود و دارای آن چنان اهمیتی نمی‌باشد که محاکم و سازمان‌های خاص برای رسیدگی به جرایم

۱- اکبری، لیلا، بزهکاری اطفال و نوجوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه تهران، سال ۷۶، ص ۱۱

آنان و نگهداری بزهکاران تاسیس شده و اقدامات تأمینی و تربیتی خاص جهت پیشگیری از بزهکاری یا تکرار جرم آنان بوجود آید.

افزایش بزهکاری نوجوانان باعث شده جرم شناسان و محققان کشورها درصد چاره جویی برآمده و تلاش وسیعی را برای شناسایی علل موثر در بزهکاری و پیشگیری از آن آغاز نمایند. افزایش بزهکاری نوجوانان، ضرورت شناخت علل ارتکاب و افزایش آن را نشان می دهد که لازم است در مقابل آن ایستاد و مبارزه کرد چنین حرکتی قطعاً مستلزم داشتن نگرشی عمیق از تلقی جامعه نسبت به نوجوانان و عوامل بزهکاری آن می باشد و تنها با داشتن شناخت علمی ژرف است که می توانیم آگاهانه مشکلات نوجوانان را بشناسیم و آنگاه به درمان آن پردازیم.

بنابر بر اهمیت و ضرورت های یاد شده موضوع پژوهش پیش رو بررسی تاثیر عوامل اجتماعی بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز با تأکید بر رویکرد تاثیر خانواده، اولیا مدرسه و گروه دوستان انتخاب گردید تا ضمن آشنایی با ویژگی های رفتاری تاثیرگذار سه متغیر مورد بررسی در بزهکاری نوجوانان شهر تبریز هم به روشن کردن زمینه مطالعاتی برای پژوهش های آینده کمک کرده باشیم و هم با توجه به نتایج بدست آمده راهکارها و پیشنهادهایی را در راستای کمک به مسئولان دست اندکار در باب پیشگیری از بزهکاری نوجوانان شهر تبریز ارائه نماییم.

پژوهش حاضر در پنج فصل تدوین شده است:

فصل اول با عنوان مباحث نظری پژوهش شامل سه گفتار می باشد. در گفتار اول به بیان چارچوب نظری پژوهش که شامل نظریه های جرم شناسان یادگیری اجتماعی و کنترل اجتماعی به عنوان نظریاتی که در تدوین چارچوب اصلی پژوهش از جمله سؤالات و فرضیه ها از آنها استفاده شده است می پردازیم. در گفتار دوم به بیان اهمیت و نقش عوامل مؤثر در بروز بزهکاری نوجوانان و تاثیر اجتماع در پروز بزهکاری نوجوانان پرداخته می شود و در گفتار سوم به تشریح جامعه آماری و ویژگی های فردی مشترک دو جامعه (بزهکاران و غیر بزهکاران) بر حسب سن و میزان تحصیلات و سپس به دلیل منحصر بودن برخی از ویژگی ها به جامعه بزهکاران مانند نوع جرم ارتکابی، دفعات تکرار جرم، تعداد همدستان و... به توصیف جامعه بزهکاران پرداخته شده است.

در فصل دوم به بررسی تأثیر متغیر مستقل خانواده بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز پرداخته شده و پس از بیان ویژگی های خانوادگی دو جامعه انتخابی، به بیان تأثیر از هم گسیختگی کانون خانواده و نابسامانی های موجود در خانواده و عدم نظارت و رسیدگی والدین بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز بر اساس نتایج حاصل از پاسخ به سؤالات پرسشنامه می پردازیم.

در فصل سوم به بیان تأثیر مدرسه بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز بر اساس متغیرهایی چون نظارت و رسیدگی اولیاء مدرسه، تبعیض، تشویق، تنبیه و تحکیم دانش آموزان توسط اولیاء مدرسه، میزان صمیمیت اولیاء مدرسه با دانش آموزان و الگوبرداری نوجوانان از اولیاء مدرسه می پردازیم.

در فصل چهارم به بیان تأثیر متغیر گروه دوستان بر بزهکاری نوجوانان شهر تبریز بر اساس متغیرهایی چون داشتن دوستان بزهکار، میزان صمیمیت و معاشرت با دوستان، تمایل به الگوبرداری از دوستان، تعهد دوستان به ارزش و قوانین اجتماع پرداخته شده است.

در مبحث پنجم نیز به آزمون فرضیه ها، نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها پرداخته شود.